

Gelişmiş düzeltilmemiş versiyon

Dağıtım: Genel
9 Temmuz 2021

Orijinal: İngilizce
Yalnızca İngilizce, Fransızca ve
İspanyolca¹

Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi

Türkiye'nin sekizinci dönem raporuyla ilgili konu ve soru listesi*

Kadınlara karşı ayrımcılığın yasal çerçevesi ve tanımı

1. Taraf Devletin Sözleşmenin 1. ve 2. maddeleri kapsamındaki yükümlülüklerine uygun olarak, kadınlara karşı ayrımcılığın çeşitli ve birbiriyle kesişen şekillerini tanıyan yasal hükümler hakkında bilgi veriniz ve yürürlükteki mevzuatın, taraf Devletin kadınların her türlü ayrımcılıktan korunması hususunda Sözleşmeden doğan yükümlülüklerini nasıl uyguladığını açıklayınız. Ayrıca her türlü cinsiyet temelli ayrımcılığa maruz kalan kadınlar; bilhassa Kürt, etnik ya da ulusal azınlık, göçmen, mülteci veya sığınmacı, engelli ve yaşlı kadınlar ile kırsal bölgelerde yaşayan kadınlar ve kız çocukları için mevcut olan yasal yolları ve tazminatları belirtiniz. Komitenin önceki tavsiyelerini (CEDAW/C/TUR/CO/7, 19. paragraf) referans alarak Ceza Kanunu'nun değiştirilmesi ve bir kadın veya kız çocuğu üzerinde rızası alınmaksızın bekaret testi dahil olmak üzere cinsel muayene yapılmasına izin veren hükmün kaldırılması için atılan adımları belirtiniz.

İstanbul Sözleşmesi

2. Komite, 1 Temmuz 2021 tarihinde kabul edilen beyanına istinaden, taraf Devletin Avrupa Konseyi'ne 2021 yılı mart ayında Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin 210 Numaralı Avrupa Konseyi Sözleşmesi (2011) ya da bilinen adıyla İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararına karşı duyduğu derin hayal kırıklığını ve kaygıyı yinelemektedir. Son yıllarda İstanbul Sözleşmesi'nin ve ilgili ulusal mevzuatın uygulanmasında yetersiz kaldığı raporlarla belgelenmiştir. Komite, taraf Devletin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmesini, kadınların insani haklarının korunması kapsamını daraltan kasti, geriletici ve taraf Devletin kadın ve kız çocuklarına karşı cinsiyet temelli şiddeti önleme ve onları korumaya yönelik Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi uyarınca bağlı olduğu yükümlülüklerle tutarsız bir karar olarak değerlendirmektedir. Komite, taraf Devletin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararını öncelikle ve mümkün olan bütün yöntemlerle yeniden değerlendirmeye davet etmekte, Sözleşmenin uygulanmamasının kadınların ve kız çocuklarının COVID-19 döneminde korunmasını zayıflatacağını, onları kazanılmış haklarından mahrum bırakacağını ve yukarıda belirtilen uluslararası insan hakları hukuku standartları ve ilkeleriyle çelişeceğini belirtmektedir. Taraf Devletin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmesinin akabinde kadınlara yönelik cinsiyet temelli şiddetle baş etmek üzere mevzuatı ve politikaları güçlendirmek için alınan önlemler hakkında bilgi veriniz.

Kadın hakları ve cinsiyet eşitliğine ilişkin pandemi ve iyileşme çabaları

3. Taraf Devletin Komitenin 22 Nisan 2020 tarihinde yayınladığı CEDAW ve COVID-19 kılavuz notu doğrultusunda aşağıdaki konularda aldığı önlemleri belirtiniz:

* Oturum öncesi çalışma grubu tarafından 9 Temmuz 2021'de kabul edilmiştir.

Kadınlar ve erkekler arasındaki uzun süreli eşitsizliklerin ortadan kaldırılması ve kadınları, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri doğrultusunda sürdürülebilir değişim için stratejik öncelik olarak iyileştirmenin merkezine koyarak cinsiyet eşitliğinin uygulanmasına yeni bir itici güç katmak; dezavantajlı ve marjinal gruplara mensup ve çatışma veya başka insani acil durum içinde yer alan kadınlar dahil olmak üzere kadınların ve kız çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamak ve haklarını savunmak; kısmi veya tam kapanma önlemleri bağlamında ve kriz sonrası iyileşme planlarında kadınların ve kız çocuklarının basamaklı cinsiyet rollerinde görevlendirilmemesini sağlamak. İyileştirme ve direnç planı dahil olmak üzere bütün COVID-19 kriz müdahale ve iyileştirme çabalarının; kadınlara ve kız çocuklarına karşı cinsiyet temelli şiddet önleme amacı güderek bu hususa etkin biçimde değindiğinden, kadınların ve kız çocuklarının siyasi ve toplumsal hayata, karar verme, ekonomik güçlendirme ve hizmet temini, bilhassa iyileştirme programlarının tasarımı ve uygulanmasına eşit katılımını garanti ettiğinden, ayrıca kadınların ve kız çocuklarının, pandeminin sosyo-ekonomik etkisini azaltmaya yönelik olarak oluşturulan teşvik paketlerinden (ücretsiz bakım işleri için verilen mali destek dahil) eşit bir şekilde faydalanmasını sağlayacak şekilde tasarlandığından emin olunması amacıyla alınan önlemleri belirtiniz. Taraf Devletin, pandemi kontrol altında tutmak için aldığı hareket özgürlüğündeki kısıtlamalar veya sosyal mesafe gibi önlemlerin, dezavantajlı ve marjinal gruplara mensup olanlar dahil olmak üzere kadınların ve kız çocuklarının adalete, barınağa, eğitime, istihdama ve cinsel ve üreme sağlığına yönelik hizmetler dahil olmak üzere sağlık hizmetlerine erişimini sınırlandırmamasını nasıl sağladığını açıklayınız.

Adalete erişim

4. Kadınların kendi hakları hakkındaki farkındalığını ve erkeklerin kadın hakları hakkındaki farkındalığını artırmak amacıyla, bilhassa kırsal ve uzak bölgelerde ve yasal okuryazarlık programları dahil olmak üzere alınan önlemleri, Komitenin kadınların adalete erişimi hakkında 33 numaralı genel tavsiyesi (2015) doğrultusunda tanımlayınız. Kadınların cinsiyet temelli ayrımcılığı şikâyet edebileceği mevcut yasal çözümler hakkında bilgi veriniz. Mahpuslara Muameleye Dair Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Nelson Mandela Kuralları) ile Birleşmiş Milletler Kadın Mahpuslara Yönelik Muameleye Dair Kurallar ve Kadın Suçlulara Yönelik Hapis Dışı Tedbirler (Bangkok Kuralları) doğrultusunda, kadın hakları savunucularının durumu ve tutuklama ve gözaltı durumunda ifade özgürlüğü ile yasal prosedürlere uyulmasının sağlanması için alınan önlemler hakkında bilgi veriniz. Çatışmayı önleme, çatışma ve çatışma sonrası durumlarda yer alan kadınlar hakkında 30 numaralı genel tavsiye (2013) ile 1325 sayılı Güvenlik Konseyi kararı (2000) ve kadınlar ve barış ve güvenlik konularında alınan müteakip kararlar doğrultusunda, kadınların savaş suçlarına ve şiddete karşı korunmasının ve barış süreçlerine etkin katılımlarının sağlanması için alınmış önlemleri belirtiniz. Komitenin önceki tavsiyelerine (CEDAW/C/TUR/CO/7, 23. paragraf) atıfta bulunarak yeterli imkân olmayan, bilhassa asgari ücret kazanan kadınlara kırsal veya uzak bölgelerde hukuki yardım büroları kurulması vasıtası dahil olmak üzere (Kürtçe ve Arapça dillerinde de) ücretsiz hukuki yardım verilmesini sağlayan önlemleri belirtiniz.

Kadınların gelişimi için ulusal mekanizma

5. Komitenin önceki tavsiyelerine (CEDAW/C/TUR/CO/7, 23. paragraf) atıfta bulunarak Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na (ASHM) bağlı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün (KSGM) talimatı, statüsü ve yetkisi ile ilgili bakanlıklar ve kadın kuruluşlarıyla ilişkisi hakkında ayrıntılı bilgi veriniz. Ulusal bütçeden KSGM'ye ayrılan insani, teknik ve mali kaynaklar hakkında da bilgi veriniz. Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin 5.5 numaralı hedefi doğrultusunda, Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nın (2018-2023) uygulanmasının yarattığı etkiyi ve sivil toplumun planın (13. paragraf)¹ hazırlanması, uygulanması ve gelecekteki değerlendirilmesi konularındaki katılım seviyesini tanımlayınız. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı'nın (2016-2020) uygulanmasının etkisini tanımlayınız. Cinsiyete duyarlı bütçelemenin bütün devlet kurumları için zorunlu olup olmadığını ve belli başlı bütçe göstergelerinin tanımlanıp tanımlanmadığını belirtiniz. Ulusal Kalkınma Planı'nın (2019-2023), İnsan Hakları Eylem Planı'nın (2021-2023) ve dördüncü Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı'nın (2021-2025) uygulanma seviyesi hakkında güncel bilgi veriniz.

¹ Paragraf numaraları, aksi belirtilmedikçe taraf Devletin sekizinci periyodik raporuna atıfta bulunmaktadır

Ulusal insan hakları kurumu

6. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun, taraf Devletin 2020 yılında üçüncü evrensel periyodik incelemesi sonrasında kabul ettiği Paris Prensipleriyle uyumlu olmasını sağlamak için alınan önlemler hakkında bilgi veriniz. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nu Ulusal İnsan Hakları Kurumları Küresel Ağına (GANHRI) akreditasyon için başvurmaya teşvik etmek üzere atılan adımlar hakkında bilgi veriniz.

Geçici özel önlemler

7. Taraf Devletin Sözleşmenin 4. (1) maddesi ve Komitenin geçici özel önlemler hakkındaki 25 numaralı genel tavsiyesi (2004) doğrultusunda; kadınların ve erkeklerin, kadınların halen yeterince temsil edilmediği veya dezavantajlı olduğu, bilhassa siyasi ve toplumsal hayat, eğitim ve istihdam alanlarında daimî eşit seviyeye gelmesi sürecini hızlandırmayı hedefleyen geçici özel önlemleri benimseyip benimsemediğini belirtiniz. Sözleşmenin 7. maddesi ile BM Kadının Statüsü Komisyonu'nun 65. oturumunda alınan kararlar doğrultusunda; kadınların siyasi hayata katılımını hızlandırmak için alınan normatif ya da yasal önlemler hakkında bilgi veriniz. Korona Virüs Bilim Kurulu ile İnsan Hakları Eylem Planı İzleme ve Değerlendirme Kurulu dahil olmak üzere devletin yasama, yürütme ve yargı kollarında cinsiyet eşitliğinin sağlanması için belli başlı hedeflerin ve zaman akışlarının belirlenip belirlenmediğini açıklayınız.

Ayrımcı kalıp yargılar ve zararlı uygulamalar

8. Kadınları ekonomik, sosyal ve siyasi hayata etkin olarak katılırken gösteren olumlu görüntülerin yayılması için farkındalık oluşturan eğitici programlar ve medya kampanyaları dahil olmak üzere, kadınların ve erkeklerin ailedeki ve toplumdaki görevleri ve sorumlulukları ile etkileri üzerine ayrımcı kalıp yargıları ortadan kaldırmak için alınan önlemler hakkında ayrıntılı bilgi veriniz. Medya ve reklamlarda ayrımcı cinsiyet roller, kadınların olumsuz şekillerde gösterilmesi ve kadınların her türlü nesneleştirilmesine atıfta bulunmak amacıyla alınan önlemleri ve sonuçlarını belirtiniz. Komitenin önceki tavsiyelerine (CEDAW/C/TUR/CO/7, 29. ve 31. paragraflar) atıfta bulunarak ve Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'nin 31 numaralı müşterek genel tavsiyesi/Çocuk Hakları Komitesi'nin zararlı uygulamaları hakkındaki 18 numaralı genel yorumu (2019) doğrultusunda:

- (a) Çocuk yaşta evlilik yaşının etkin biçimde uygulanması,
- (b) Çocuk yaşta evliliğin kız çocuklarının sağlığı, eğitimi ve gelişimi üzerindeki zararlı etkileri konusunda farkındalık artırma çabalarının güçlendirilmesi için atılan somut adımlar hakkında ayrıntılı bilgi veriniz.

Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet

9. Komitenin kadına yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet hakkında 35 numaralı genel tavsiyesi (2017), 19 numaralı güncellenen genel tavsiye ve kamu alanları ile özel alanlarda, tüm kadınlara ve kız çocuklarına yönelik, kadın ticareti, cinsel ve her türlü istismarı da kapsayan şiddetin her türünün yok edilmesine yönelik 5.2 numaralı Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi doğrultusunda:

- (a) 2012 yılında çıkarılmış 6284 sayılı Kanun dahil olmak üzere aile içi şiddetin alenen suç sayılması ve failerin cezalandırılması amacıyla gerekli kanun değişikliklerinin yapılması;
- (b) Taciz veya tecavüz kurbanlarının faille evlenmeye zorlanmaması
- (c) Aile içi şiddet durumlarında koruyucu tedbir kararlarının hızla alınması ve etkin bir şekilde takip edilip uygulanması;
- (d) Koruyucu tedbir kararlarının takip edilmesi ve ihlallerinin cezalandırılması, şikayet kaydı tutmayı ve koruma kararlarını alıp uygulamayı ihmal etmiş kanun uygulayıcılarının ve yargı personelinin sorgulanması ve sorumlu tutulması (Ayrıca 6284 sayılı Kanuna istinaden koruyucu tedbir kararlarının ortak bir veri tabanı sistemine entegrasyonunda yaşanan gelişmelerle ilgili olarak Komiteyi bilgilendiriniz.);

(e) Kadınlara ve kız çocukların aile içi şiddetin bildirilmesi için teşvik edilmesi ve raporların etkin bir şekilde incelendiğinden emin olunarak mağdurlara yeterli koruma ve yardım sağlanması;

(f) Evlerine güvenle dönemeyen kadınlara tek başlarına bir hayat kurma konusunda yardım edilmesi;

(g) Mahkemede iyi hal sergilemek gibi kriterlerin, kadınlara karşı toplumsal cinsiyet temelli şiddet uygulayan failerin cezalarını azaltmak üzere bir sebep teşkil etmemesinin sağlanması;

(h) Bilhassa kırsal bölgelerdeki savcılıklarda kurulan “Aile İçi ve Kadına Yönelik Şiddet Büroları” sayısının artırılması;

(i) “Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği” maddesini nefret suçları mevzuatına ve 6701 sayılı Kanunla gerekçelendirilmiş ayrımcılığın yasaklanması kapsamına dahil ederek lezbiyen, biseksüel ve trans kadınların ayrımcılıktan ve şiddetten korunması amacıyla gerekli önemin gösterilmesi ve lezbiyen, biseksüel ve trans kadınlara karşı şiddet uygulayan failerin Ceza Kanununun 29. maddesinde belirtilen hafifletici sebeplerden faydalanmamasının sağlanması;

(j) Toplumsal cinsiyet temelli şiddet kurbanları için destek hizmetleri, barınaklar, tıbbi ve hukuki yardım, psikososyal destek ve telafi sunulması;

(k) Çocuk Destek Merkezlerinin aile içi şiddete maruz kalmış/tanık olmuş çocuklar, hamile çocuklar ve LBTI kadınlar ile kız çocukları hakkında sürekli olarak veri toplamasının ve onlara özel hizmet vermesinin sağlanması;

(l) Mağdur destek hizmetlerine Devlet bütçesinden ayrılan finansman seviyesinin bilhassa kırsal ve uzak alanlarda yeterli olması;

(m) Kadınların ve kız çocuklarının COVID-19 pandemisi sürecinde artan dijital/siber şiddete karşı korunması için atılan somut adımlar hakkında ayrıntılı bilgi veriniz.

“Namus” adı altında işlenen cinayetler ve intihara zorlanmalar

10. “Namus” adı altında işlenen bütün suçların cezalandırılması için atılan adımlar hakkında bilgi veriniz. Ayrıca:

(a) Ceza Kanununun 29. maddesi uygulanırken “namus” adı altında işlenen suçların alenen kapsam dışı bırakılması nedeniyle Ceza Kanununun değiştirilmesi;

(b) Kadınların ve kız çocuklarının intiharlarının, geçirdikleri kazaların ve diğer şekillerde şiddetli ölümlerinin etkin bir şekilde, tıbbi ve/veya psikolojik adli deliller kullanılarak soruşturulması;

(c) Ceza Kanununun intihara yönlendirmeye yönelik 84. maddesinin uygulanmasının kesin olduğu durumlarda savcılar ve hakimler tarafından tam anlamıyla uygulanması;

(d) Bir erkeğin veya ailenin namusunun ve itibarının kendileriyle bağlantılı kadınların (varsayılan) eylemleriyle ilintili olduğuna yönelik, ataerkil tavırları temel alan ve kadınları kontrol altına alarak kişisel özerkliklerini kısıtlamayı amaçlayan anlayışın ortadan kaldırılması için atılan adımlar hakkında ayrıntılı bilgi veriniz.

Kadınlar, barış ve güvenlik

11. Komitenin önceki tavsiyelerine (CEDAW/C/TUR/CO/7, 37. paragraf), atıfta bulunarak ve Komitenin kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet hakkında 35 numaralı genel tavsiyeleri (2017), 19 numaralı güncellenen genel tavsiye, Sözleşmenin 2. maddesi uyarınca Taraf Devletlerin Temel Yükümlülükleri hakkında 28 numaralı tavsiye ile çatışma önleme, çatışma ve çatışma sonrası durumlarda bulunan kadınlar hakkında 30 numaralı tavsiye doğrultusunda aşağıdaki konular için atılan somut adımlar hakkında ayrıntılı bilgi veriniz:

gençlik fraksiyonlarıyla barış müzakerelerinin yeniden kurulması ve kadınlar ile kadın hakları örgütlerinin bütün barış müzakerelerinde ve çatışma sonrası yeniden inşa ve yapılanma çabalarına dahil edilmesi;

(b) Güvenlik ve savunma güçlerinin yanı sıra PKK ve diğer bütün silahlı gruplar tarafından yapılan insan hakları ihlallerinin soruşturulması, haklarında kovuşturma açılması ve yeterli cezayı alması;

(c) Bu gibi süreçlerde halkın güveninin kazanılması amacıyla soruşturmaların etkin, tarafsız ve şeffaf biçimde yürütülmesi ve bu amaçla uluslararası destek alınarak bağımsız ve tarafsız bir soruşturma mekanizması kurulması;

(d) Cinsel şiddet ve diğer şiddet türlerinin kurbanları için hesap verebilirlik ile tıbbi, psikolojik ve başka desteklerin, aynı zamanda silahlı çatışma ve terör karşıtı önlemler bağlamında işlenen insan hakları ihlallerinin kurbanı olan kadınlara yönelik istirdat, tazminat, rehabilitasyon, kefaret ve olayın yeniden tekrarlanmama garantisi dahil olmak üzere yeterli telafinin sunulması;

(e) Ülke içinde yerinden edilmiş kadınların ve kız çocuklarının kendileri ve çocukları için eğitim, sağlık ve konaklama imkanlarına erişiminin artırılması; yerinden edilmiş kadınların evlerine mümkün olduğunca hızlı dönebilmesi ve evlerinin onarılarak yaşanabilir koşullara getirilmesi.

Kaçakçılık ve seks işçiliğinin sömürülmesi

12. İnsan kaçakçılığı ve seks işçiliğinin sömürülmesi mağduru olan kadınların, savcılık yetkilileriyle iş birliği yapma becerisi ya da isteği olup olmadığına bakılmaksızın her türlü sorumluluktan muaf tutulduğundan ve tanık koruma programı ve geçici oturma izinleri gibi unsurlarla yeterince korunduğundan emin olunması için alınan önlemler hakkında bilgi veriniz. Kaçakçılık kurbanı olan kadınların ve kız çocuklarının sayısını ve onlara verilen rehabilitasyon ve topluma yeniden entegre etme hizmetlerini, Komitenin kadınların ve kız çocuklarının küresel göç bağlamında kaçakçılığa uğraması hakkında 38 numaralı genel tavsiyesi (2020) doğrultusunda belirtiniz. Seks turizmi ağlarının ortadan kaldırılması ve kadınlar ile kız çocuklarını etkileyen organ kaçakçılığı hakkındaki raporların soruşturulması amacıyla alınan önlemleri belirtiniz. Ayrıca satış, seks işçiliği, pornografi ve son yıllarda artan bu gibi durumlarda mağdur edilen çocukların sayısı hakkında güncel bilgi veriniz.

13. Taraf Devlette seks işçiliği yapan kadınların idari para cezalarına ve/veya başka cezalara çarptırılıp çarptırılmadığını açıklayınız. Seks işçiliği yapan kadınlar için HIV testi ve tedavisi ile prezervatif gibi modern doğum kontrol yöntemleri dahil olmak üzere sağlık hizmetlerine erişim ve seks işçiliğini bırakmak isteyen kadınlar için çıkış programları ve alternatif gelir fırsatları sağlanması için alınan önlemleri tanımlayınız.

Siyaset ve toplum hayatına katılım

14. Milletvekillerinin yalnızca yüzde 17’sinin, belediye başkanlarının yüzde 3’ünün, belediye meclis üyelerinin ise yüzde 11’inin kadın olduğu bilinmektedir. Kadınların siyasi ve toplumsal hayatın her seviyesinde eşit şekilde temsilini teşvik etmek amacıyla, geçici özel önlemler dahil olmak üzere alınan önlemler hakkında güncel bilgi veriniz. Kadınların siyasi ve toplumsal hayatta temsili konusunda, en yeni tarihli ulusal, bölgesel ve belediye seçimleri dahil olmak üzere siyasi ve toplumsal hayatta, dışişlerinde ve uluslararası örgütlerde temsili hakkında güncel veri sununuz. Kadınların siyaset alanındaki artan temsiline bütün kamu sektörlerine, bilhassa da polislik, memuriyet ve güvenlik sektörüne yayılması hakkında güncel veri sununuz. Kadınların siyaset alanındaki temsili önündeki engellerin daha iyi anlaşılması ve onların ele alınması için alınan önlemler hakkında bilgi veriniz. Etnik azınlık gruplarına dahil olan kadınlara, örneğin mecliste, siyasi partilerde, üst düzey hükümet görevlerinde, kamu idaresinde ve dışişlerinde meşru kotalar oluşturulması konusunda somut hedeflerin ve zaman çizelgelerinin belirlenip belirlenmediğini açıklayınız. Ayrıca elde edilen çıktılar hakkında verilere dayanarak ayrıntılı bilgi veriniz. Taraf Devletin siyasi taciz konusundaki yasal çerçevesini ve kadınların siyasete erkeklerle eşit seviyede katılmasını teşvik etmek için aldığı önlemleri tanımlayınız. Taraf Devletin seçim kampanyası yapan kadın adayları desteklemek için aldığı önlemleri belirtiniz. Siyasetçilere, gazetecilere, öğretmenlere, yerel yetkililere ve sivil toplum önderlerine cinsiyet eşitliği konusunda verilen eğitimler hakkında bilgi veriniz.

Eğitim

15. Göçmen, sığınmacı ve engelli kız çocukları dahil olmak üzere, bilhassa kırsal ve uzak alanlardaki kız çocuklarının okula kaydolma ve okulu bitirme oranlarının her eğitim seviyesinde artırılması amacıyla, geçici özel önlemler dahil olmak üzere alınan önlemleri tanımlayınız. Kadınların ve kız çocuklarının bilhassa bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik ile bilgi ve iletişim teknolojisi gibi geleneksel olmayan eğitim ve kariyer alanlarına erişimini iyileştirmeye devam etmek üzere alınan önlemler hakkında bilgi veriniz. Okul müfredatlarında toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak yapılan ayrımcılıkların önüne geçmek için alınan önlemleri de belirtiniz. Engelli kadınlar ve kız çocukları için her eğitim seviyesinde kapsayıcı eğitimin uygulamaya konulması sürecinde sağlanan ilerleme hakkında güncel bilgi veriniz. Kadınların ve kız çocuklarının eğitim sisteminin her seviyesinde kayıt ve okuryazarlık oranlarını artırmak için alınan belli başlı önlemler hakkında bilgi veriniz. Taraf Devletin eğitim sisteminin her seviyesinde kapsamlı ve yaşa uygun cinsellik eğitimi verilmesi hakkında bilgi veriniz. Kadınlara yönelik bursların ve hibelerin geliştirilmesi için hazırlanan programlar ve bütçe tahsisleri ile marjinal gruplardan kadınlara eğitim burslarının dağıtılması için belirlenen kriterler hakkında bilgi veriniz. Engelli kız çocuklarının devlet okullarına ve özel okullara kayıt oranları ile kaliteli ve kapsayıcı eğitime erişimleri için alınan önlemler hakkında bilgi veriniz. Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık artırma ve eğitimdeki cinsiyetçi kalıp düşünceleri ortadan kaldırma yöntemlerini okul müfredatına dahil etmek üzere alınan önlemler dahil olmak üzere, erişilebilir formatlardaki cinsellik ve üreme sağlığı eğitimi ile hakları konusunda bilgi veriniz. Engelli kız çocukları ve geçici koruma statüsündeki Suriye vatandaşları dahil olmak üzere, her eğitim seviyesinde devamsızlık ve okulu bırakma oranlarını azaltmak için alınan önlemler hakkında bilgi veriniz. Ayrıca cinsiyet, ırk, etnik köken, yaş, sosyoekonomik statü ve coğrafi konum şeklinde bölümlere ayırarak okulu bırakma oranlarını ve bu sorunu çözmek için alınan önlemleri belirtiniz.

İstihdam

16. Kadınların iş hayatına katılım oranının sadece yüzde 35 olduğu bilinmektedir. Kadınlar arasında işsizliğin azaltılması ve onların kayıtlı istihdama erişimini artırmak, iş hayatında ayrımcılığın üzerine eğilmek ve cinsiyete dayalı ücret farkını kapatmak amacıyla alınan önlemleri tanımlayınız. Kayıtsız istihdam edilen kadınların iş hayatında ve toplumda korunmasını artırmak için alınan önlemleri belirtiniz. Kadınları bilim, teknoloji, yapay zekâ ve mühendislik ile yönetici pozisyonları gibi geleneksel olarak erkek egemenliğindeki mesleklerde iş aramaya teşvik etmek için alınan önlemler hakkında da bilgi veriniz ve ilgili istatistik verileri sununuz. Taraf Devletin hem özel hem de kamu sektöründe geçerli iş mevzuatına cinsel tacizin kapsamlı bir tanımının eklenmesi ve etkin çözümlere erişim sağlanması için atılan adımlar hakkında bilgi veriniz. İş yerinde ayrımcılığa ve cinsel tacize uğrayan kadınların sayısı ile sundukları şikayetlerin sonuçları ve taraf Devletteki iş denetimi ve diğer gözetim mekanizmalarının etkinliği hakkında bilgi veriniz.

17. Taraf Devlette ve cinsiyete dayalı ücret farkının yüzde 15 olduğu bilinmektedir. Bilhassa özel sektörde kadınların emeklilik dönemindeki yan hakları üzerinde olumsuz bir etki yapan cinsiyete dayalı ücret farkının azaltılması için alınan önlemler hakkında bilgi veriniz. Yaş, şehir/kırsal bölge ve engel durumu şeklinde bölümlere ayırarak:

(a) Kadınların ülke genelindeki ve ekonominin farklı sektörlerindeki istihdam oranı; ve

(b) Kadınların ve erkeklerin işsizlik oranlarının karşılaştırılması, kayıt dışı ekonomideki kadın sayısı ve kadınlar arasında işsizliğin giderilmesi için alınan önlemler, kadınların iş güvenliği hususunda hamileliğin ve kısa süreli iş sözleşmelerinin etkisi hakkında güncel bilgi veriniz.

18. Yatay ve dikey mesleki ayrımın azaltılması ile kadınların yarı zamanlı ve düşük ücretli işlerde yoğunlaşmasına eğilme amacıyla alınan önlemler hakkında bilgi veriniz. İş piyasasında, bilhassa özel sektörde, annelere ve hamile kadınlara işe alım, kariyer gelişimi, istihdam, ödeme ve ücretli iznin reddiyle alakalı olarak yapılan ayrımcılığı ortadan kaldırmak için alınan önlemler hakkında bilgi veriniz. Kırsal bölge ve şehirlerde, ebeveynlik sorumluluğu bulunan kadınlar ve erkekler için çocuk bakım olanaklarının mevcut maddi kapsamını ve onların toplumdaki rolünü desteklediği belirtiniz.

19. Emekli ve engelli maaşları ile kadınların sosyal koruma planlarına erişimini artırma amacı güden, engelli veya marjinal gruplara dahil kadınları hedefleyen işveren ödemeli planlar dahil olmak üzere belli başlı önlemlerle alakalı yasal çerçeveyi açıklayınız. Göçmen, sığınmacı, mülteci, Kürt ve engelli kadınlar ile azınlık gruplarına ve diğer marjinal gruplara dahil olan kadınlar için kayıtlı istihdama erişim sağlamak amacıyla alınan somut önlemler hakkında bilgi veriniz. Ev iş işlerinde çalışan göçmen kadın sayısı hakkında veri sununuz ve bu kadınların diğer işçilerle aynı seviyede korumaya ve yan haklara sahip olmasının sağlanması için alınan önlemler hakkında bilgi veriniz.

Sağlık

20. Kadınların ve kız çocuklarının, bilhassa kırsal ve uzak alanlarda cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetleri dahil olmak üzere sağlık hizmetlerine erişimini artırmak üzere alınan önlemleri belirtiniz. Kürt kadınları ve azınlıklara mensup kadınlar dahil olmak üzere bütün kadınlar için cinsel sağlık ve üreme sağlığı hususlarında, kadınların özerklik hakkı, gizlilik, mahremiyet, aydınlatılmış onam ve tercihlerine saygı duyan nitelikte bilgiye ve hizmetlere eşit ve tam erişim imkânı sağlanması için alınan önlemler hakkında güncel bilgi veriniz. Kırsal ve uzak alanlar dahil olmak üzere Taraf Devletin her noktasında, acil doğum kontrol yöntemleri dahil modern doğum kontrol yöntemlerine erişim sağlanması için alınan önlemler hakkında bilgi veriniz. Kürtajın, tecavüz, ensest, hamile kadının hayatını veya sağlığını tehdit eden ya da fetüsün ciddi şekilde zarar görmesine sebep olacak durumlarda yasal olup olmadığını ve öteki durumlarda suç teşkil edip etmediğini belirtiniz. Kadınların ve ergen kızların güvenli kürtaj ve kürtaj sonrası hizmetlere erişimini sağlamak için alınan önlemler hakkında bilgi veriniz. Kırsal ve uzak alanlar dahil olmak üzere her eğitim seviyesinde her yaşa uygun olarak verilen cinsellik eğitimi hakkında güncel bilgi veriniz. Engelli kadınların ve kız çocuklarının ruh sağlığı kuruluşlarına yerleştirilmemesi ve özgür, tam ve aydınlanmış onamları alınmaksızın onlara hiçbir tıbbi müdahale uygulanmaması için hâlihazırda alınmış önlemleri belirtiniz. Kadınların hamilelik sürecine aşılınmaya erişimini artırmak için atılan adımlar hakkında bilgi veriniz.

Ekonomik güçlendirme ve sosyal yardımlar

21. Aşağıdaki hususlar hakkında bilgi veriniz:

- (a) Kırsal alanlarda kadınların banka kredilerine erişiminin sağlanması için alınan önlemler;
- (b) Şehir veya kırsal bölge, yaş, engel durumu ve göçmen, mülteci ve sığınmacı şeklinde bölümlere ayırarak; Taraf Devlette girişimci kadınların desteklenmesi için alınan önlemler, kadınların sahibi olduğu yeni girişimler ile küçük ve orta ölçekli girişimlerin kurulması ve geliştirilmesi için sunulan mikro kredileri ve uygun teknolojiler dahil olmak üzere işletmeler için mali şemaların kadın lehtarları;
- (c) Her yaşta kadınları etkileyen yoksulluk seviyeleri ve kadınların, bilhassa yaşlı kadınların sosyal dışlanmayla mücadelesi için alınan önlemler.

Kırsal bölge kadınları

22. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri doğrultusunda ve Komitenin, kırsal kesim kadınlarının hakları üzerine 34 numaralı genel tavsiyesine (2016) uygun olarak:

- (a) Kırsal kesimde yaşayan kadınlarının toprak sahipliğine erişimini artırma amacıyla alınan önlemler;
- (b) Doğal çevreyi ve kırsal kesim kadınlarının geçim kaynaklarını korumak için oluşturulmuş hukuk ve politika çerçeveleri;

(c) Toplumsal cinsiyet eşitliğini yaygınlaştırmak ve su kaynakları, doğal kaynaklar ve diğer kaynakların korunmasına ve yönetilmesine yönelik olarak kırsal kesim kadın örgütlerine danışılması için oluşturulan mekanizmalar;

(d) Kırsal kesim kadınları için hukuk, finans, medya ve bilgi okuryazarlığı programlarının uygulanması için alınan önlemler hakkında bilgi veriniz.

Dezavantajlı ve marjinal kadın grupları

23. Taraf Devlette dezavantajlı ve marjinal gruplara mensup kadınlara yapılan kesişen ayrımcılık türlerini de göz önüne alarak, aşağıda belirtilen kadın gruplarının durumu hakkında bilgi veriniz:

(a) *Göçmen, mülteci ve sığınmacı kadınlar.* Kaçak göçmen kadınlar dahil olmak üzere, şiddet riski altında bulunan bütün göçmen kadınların korunması için alınan önlemleri belirtiniz. Özel mülkler dahil olmak üzere, göçmen kadınların çalışma yerlerine yapılan iş denetimlerinin güçlendirilmesi için gösterilen çaba hakkında rapor veriniz. Sözleşmede belirtilen haklar ve Komitenin kadınların mültecilik, sığınmacılık, milliyet ve vatansızlık hususlarının toplumsal cinsiyete bağlı boyutları üzerine 32 numaralı genel tavsiyesi (2014) doğrultusunda, geri göndermeme ilkesinin uygulanmasına devam etmek için seçici olmayan ve kapsayıcı bir yaklaşımda bulunmak ve adli hususlar dahil olmak üzere, devam eden mülteci akımlarına ve sığınma iddialarına yönelik olarak toplumsal cinsiyete duyarlı bir yaklaşım sergilemek için gösterilen çabalardan söz ediniz ve örnekler veriniz. Ayrıca:

(i) Göçmen, mülteci ve sığınmacı kadınlara yönelik, bilhassa eğitim, istihdam, sağlık ve konaklama hizmetlerine erişimleri hususunda yapılan ayrımcılıkla mücadele etmek için alınan önlemler;

(ii) Güvenli evlere, kriz merkezlerine ve anne sağlığı evlerine erişim sağlanması ve bu tesislere yönlendirilen kadınlara tercüman hizmeti verilmesi için alınan önlemler;

(iii) Raporlama sürecinde kurulan yeniden entegrasyon hizmetleri ve alınan sonuçlar;

(iv) Göçmen ve sığınmacı kadınların savunmasızlığını ele alma ve kendi ülkelerinden sınır dışı edilme riski altındaki kadınların güvenliğini sağlamak amacı güden, bölgesel veya uluslararası seviyelerde uygulanan uluslararası iş birliği programları hakkında bilgi veriniz.

(b) *Kürt kadınlar.* Kürt kadınların, maruz kaldıkları kesişen ayrımcılık çeşitleriyle artan seviyede maruz kaldıkları eşitsizliklere atıfta bulunmak için alınan somut önlemler hakkında güncel ve ayrıntılı bilgi veriniz. Taraf Devletteki Kürt ve diğer kadınlar arasında köprü kurmak için alınan bütün önlemler hakkında bilgi veriniz. Kürt kadınların yeterli konaklama, eğitim, aile ve özel hayat haklarını ayrımcılığa maruz kalmadan ve tecrit, kovulma ve yerinden edilme korkusu yaşamadan kullanmasını sağlamak amacıyla, kanun ve politikaların onların da katılımıyla yeniden gözden geçirilmesi için atılan adımlar hakkında bilgi veriniz. Polis memurlarının, bütün operasyonlarda kadınların insan haklarına etkin biçimde saygı duyulmasını sağlamak amacıyla sıkı bir iş ahlakı oluşturması ve uygulaması için gösterilen çabalar hakkında rapor veriniz.

(c) *Engelli kadınlar.* Engelli kadınların ve kız çocuklarının; bilhassa eğitim, istihdam, adalete erişim, şiddete karşı korunma ve cinsel sağlık/üreme sağlığı hizmetlerine erişim ve yoksulluğu azaltma programlarıyla alakalı olarak, kadınlar ve erkekler için eşit fırsatların teşviki amacıyla oluşturulmuş bütün politikalarda ve stratejilerde yer almaları için alınan önlemler hakkında güncel bilgi veriniz. Engelli kadınlar için her türlü tıbbi tedaviden ve bu evrensel hakla ilgili her türlü muafiyetten önce özgür ve bilgilendirilmiş onamın sağlanması hakkında rapor veriniz. Şiddet ve istismar mağduru olarak kuruluşlarda yaşayan engelli kadınları korumak ve fiziksel/mekanik kısıtlar içeren uygulamaları ortadan kaldırmak için alınan önlemleri belirtiniz.

Evlilik ve aile ilişkileri

24. Zararlı uygulamalar hakkında Komitenin 31 numaralı ortak genel tavsiyesi/Çocuk Hakları Komitesinin 18 numaralı genel yorumu (2019) doğrultusunda, çok eşliliği ve çocuk evliliği/zorla evliliği yasaklamak için yapılan uygulamaların güçlendirilmesi amacıyla alınan

önlemler hakkında bilgi veriniz. Yargıçlar, etnik topluluklar ve dini liderler dahil olmak üzere hukuk profesyonellerini Sözleşme ve Komitenin genel tavsiyeleri hakkında eğitmek için atılan adımlar hakkında bilgi veriniz. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ve Sözleşmenin 16. maddesi doğrultusunda, kadınların eşit haklara sahip olmalarını sağlamak üzere mevcut mevzuatın düzenlenmesi için atılan adımlar hakkında bilgi veriniz. Ayrıca Komiteye, bekar annelerin damgalanmasına atıfta bulunmak ve onlara destek sağlamak üzere alınan, sosyal koruma ve çocuk destek planları, babalığın ispatı süreçleri ile eski kocalara ve çocukların babalarına nafaka ödeme ve çocuğa bakma zorunluluğu gibi önlemler hakkında güncel bilgi veriniz. Güncel yasama çerçevesinin evlilik ve aile ilişkileri üzerindeki etkisini, bilhassa kadınlar ile erkeklerin evlilik sürecinde, boşanma aşamasında ve aileyi ilgilendiren miras, mülkiyet hakları ve çocuğun velayeti dahil olmak üzere bütün konularda eşit hak ve sorumluluklara sahip olmalarını nasıl garanti ettiğini açıklayınız. Çocuk bakımı için ödeme yapılmaması durumunda tek ebeveynli aileler için herhangi bir ödenek ayrılıp ayrılmadığını belirtiniz.
